

УДК 025.171:027.7:378.4(477.74-21)

DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2021.1\(25\).231470](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2021.1(25).231470)

Шершун Тетяна Михайлівна,

завідувач сектора Наукової бібліотеки

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна,

тел. (048) 722 12 10

e-mail: library@onu.edu.ua

АРХІВНА СПАДЩИНА ПЕТРА ЙОСИПОВИЧА КАРИШКОВСЬКОГО-ІКАРА (1921-1988) У ФОНДАХ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА: ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВЧЕНОГО

У статті розкривається історія надходження до Наукової бібліотеки архіву П. Й. Каришковського-Ікара, розкрито основні етапи опрацювання особового архівного фонду вченого, визначена структура та склад фонду, його наукове значення. Архівні документи Каришковського-Ікара П. Й. вперше вводяться до наукового обігу.

Ключові слова: П. Й. Каришковський-Ікар, нумізматика, епіграфіка, просопографія, особовий архівний фонд, архівний документ.

Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова – одна з найстаріших книгозбірень України з багатою історією, традиціями та унікальним книжковим складом. До того ж, так історично склалось, що університетська бібліотека є зберігачем архівного фонду: особистих і наукових архівів викладачів та співробітників університету різних часів. Саме в архівному фонді бібліотеки віднедавна почесне місце посів науковий архів професора Петра Йосиповича Каришковського-Ікара (1921–1988).

У лютому 2019 р. до Наукової бібліотеки родиною вченого за сприяння історичного факультету (тепер – факультет історії та філософії) Одеського національного університету імені І. І. Мечникова була передана особиста бібліотека та архівні документи Петра Йосиповича Каришковського-Ікара – доктора історичних наук, професора, історика, нумізмата, науковця-енциклопедиста, випускника та викладача Одеського університету. Співробітники Відділу рідкісних книг і рукописів університетської бібліотеки відразу розпочали роботу з опрацювання архіву П. Каришковського-Ікара, вивчення постаті та наукового спадку фондоутворювача, історії формування архівного фонду.

Протягом 2019–2020 рр. велась робота з розбору, упорядкування та опису архівного фонду Петра Йосиповича Каришковського-Ікара. Зважаючи на чисельність документів, їхню багатогранність і різноплановість, упорядниками

було сформовано 63 одиниці зберігання, створено опис фонду. Фонд складається з близько з 2 тис. документів, вміщених на 7 217 аркушах [1].

У роботі з архівними документами співробітники бібліотеки керувалися національними стандартами описування архівних документів ДСТУ 2732:2004 «Діловодство й архівна справа: Терміни та визначення понять» та ДСТУ 4331:2004 «Правила описування архівних документів» [2, 3].

Первинний огляд документів показав, що деякі матеріали були частково систематизовані та упорядковані або самим фондоутворювачем, або його близькими. В цілому, більша частина документів була у розсіпу. Оригінальні дерматинові папки з документами були ушкоджені, тому замінені на паперові.

Під час розбору та систематизації документів деякі частини документального комплексу залишили у тому вигляді, в якому вони надійшли. Це, перш за все, стосується тек з нумізматички, які упорядники зберегли у первісному вигляді з авторською систематизацією та авторськими позначками, написами та назвами [1, од. зб. 6, 7, 11]. До цього були збережені авторські назви деяких справ, також авторська систематизація та послідовність укладання окремих документів.

Опис справ архіву проведено з урахуванням тематичної, структурної та номінальної ознак. У межах структурних підрозділів фонду за номінально-хронологічною ознакою.

Слід відзначити, що під час роботи з архівними документами П. Й. Каришківського були складнощі із визначенням хронологічної ідентифікації того чи іншого документа, тому опис архівних справ фонду містить документи як з визначеною датою, так і без неї.

У цілому, весь документальний комплекс складається з робочих матеріалів П. Й. Каришківського-Ікара з нумізматички, епіграфіки та просопографії Північного Причорномор'я, чисельних матеріалів для статей та монографій, списків робіт, також містить деякі неопубліковані дослідження вченого. Наукове та особисте листування. Чернетки статей та відгуки на дисертації, рецензії на статті .

Варто зауважити, що серед документів архівного фонду П. Й. Каришківського-Ікара відсутні біографічні матеріали, особисті або родинні документи, такі, як свідоцтва про народження, свідоцтво про освіту, відсутні особисті фотографії чи інші матеріали, які відносяться до приватного життя фондоутворювача. Таким чином, можемо констатувати, що на зберігання до університетської бібліотеки передано суто науковий архів П. Й. Каришківського-Ікара.

Отже, з огляду на склад та зміст документального комплексу упорядниками було визначено структуру архівного фонду П. Й. Каришківського-Ікара. Особовий архівний фонд складається з розділів:

I. Біографічні матеріали;

II. Наукові роботи та творчі матеріали до них: документи, пов'язані з професійною діяльністю П. Й. Каришківського-Ікара;

III. Листування;

IV. Ілюстративний матеріал.

Докладніше розглянемо зміст кожного окремого розділу фонду П. Й. Каришковського-Ікара.

Розділ з біографічними матеріалами професора представлений офіційною автобіографією та поетичною спадщиною [1, од. зб. 1, арк. 1-2]. Маловідома поетична пристрась Петра Йосиповича Каришковського-Ікара, про неї знало лише вузьке коло друзів та колег. В архіві зберігаються чорнові збірки віршів, які у 2015 році дружина вченого надрукувала окремою поетичною збіркою, також зберігаються газетні вирізки з першими опублікованими віршами П. Й. Каришковського [1, од. зб. 1, арк. 86].

Наступний розділ фонду П. Й. Каришковського-Ікара, в якому зібрані наукові роботи та інші творчі матеріали вченого, найбільший за обсягом, найбагатший та різноманітний. В ньому зібрані підготовчі матеріали для наукових праць, це і рукописи статей та матеріали до них, тези досліджень та неопубліковані матеріали до них [1, од. зб. 40, 41]. Значну кількість документів складають статті інших дослідників, відгуки та рецензії на дисертаційні дослідження, рукописи та друквані матеріали інших авторів [1, од. зб. 47, 48]. Третину документів розділу складають матеріали з нумізматики [1, од. зб. 3–12].

Розділ особового архівного фонду П. Й. Каришковського-Ікара з епістолярною спадщиною вченого упорядкований за кореспондентською та хронологічною ознаками. У ньому представлено листування з колегами, учнями та науковими установами, також особисте листування з дружиною А. І. Каришківською-Ікар [1, од. зб. 58].

Невеликий за обсягом розділ ілюстративних матеріалів містить фотозображення скальних фресок, нумізматичні таблиці тощо [1, од. зб. 62].

Сьогодні перед Науковою бібліотекою, як зберігачем архівних фондів, стоїть завдання розкриття змісту та складу архіву П. Й. Каришковського-Ікара, створення належних умов його зберігання та користування дослідниками. У своїй роботі співробітники прагнуть забезпечити прозорість і доступність інформації про архівний фонд професора П. Й. Каришковського-Ікара. Для цього було створено електронний опис архівного фонду, який розміщений на сайті бібліотеки і доступний за посиланням: <http://liber.onu.edu.ua/muzeum/karyshkovski.pdf>.

Отже, архівний фонд професора П. Й. Каришковського-Ікара, що зберігається в Науковій бібліотеці Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, має велику наукову цінність. Вивчення архівної спадщини вченого дозволить розкрити багатогранну діяльність і творчий шлях видатного історика, нумізмата та антикознавця, установ та організацій, у яких він працював та з якими співпрацював, визначити вплив його наукових досліджень на розвиток вітчизняної історичної науки. Безсумнівно, документи архівного фонду є унікальним джерелом для вивчення творчості та наукового надбання

вченого. Вивчення архіву професора П. Й. Каришковського-Ікара, що зберігається в університетській бібліотеці, надає можливість зазирнути в його творчу майстерню, власне, в його наукову лабораторію, що дозволить доповнити образ та глибину особистості талановитої людини крізь призму його архівної спадщини. На наш погляд, введення до наукового обігу архіву П. Й. Каришковського-Ікара дає нам нові уявлення про фондоутворювача не лише як про універсального вченого, але й непересічну особистість, чуттєвого поета, завзятого збирача та зберігача власних напрацювань, які свідомо залишив нам – нащадкам та послідовникам.

Список використаних джерел та літератури

1. Архів Наукової бібліотеки Одеського національного університету (Архів НБ ОНУ). – Ф. 8 (Каришковський-Ікар Петро Йосипович, особовий фонд). – Од. зб. 1–63.
2. ДСТУ 2732:2004. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. – Взамін ДСТУ 2732-94 ; введ. 2005-07-01. – Київ, 2005. – 31 с.
3. ДСТУ 4331:2004. Правила описування архівних документів. – Введ. 2005-07-01. – Київ, 2005. – 16 с.

References

- [1] Arkhiv Naukovoї biblioteki Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I. I. Mechnykova [The archive of the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University]. Fund. 8 Karishkovsky-Ikar P.Y., the personal archives, 63 units.
- [2] *DSTU 2732:2004 : Dilovodstvo y arkhivna sprava. Terminy ta vyznachennya ponyat [Casework and archives affairs]*. Kyiv, 2005, 31 p.
- [3] *DSTU 4331:2004 : Pravylya opysuvannya arkhivnykh dokumentiv [Rules for describing archives documents]*. Kyiv, 2005, 16 p.

Надійшла 14.04.2021 р.

Shershun T. M.,
Head of the Sector
Scientific Library of the
Odessa I. I. Mechnikov National University
24 Preobrazhenskaya St., Odessa, 65082, Ukraine
tel.: (048) 722 12 10
e-mail: library@onu.edu.ua

ARCHIVAL HERITAGE OF PETER KARYSHKOVSKYI-IKAR (1921-1988) IN THE FUNDS OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE ODESSA I. I. MECHNIKOV NATIONAL UNIVERSITY: TO THE 100-TH ANNIVERSARY FROM BIRTHDAY

Summary

The article reveals the history of the receipt of the archive of P. Y. Karyshkovskiy-Ikar in the Scientific Library, reveals the main stages of processing the personal archival fund of the scientist, defines the structure of the fund, its content and scientific

significance. Archival documents of P. Y. Karyshkovskiy-Ikar are introduced into scientific circulation for the first time.

The archival fund of Professor P. Y. Karyshkovskiy-Ikar, which is stored in the Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University, is of great scientific value. The study of the archival heritage of the scientist will reveal the multifaceted activities and creative path of the outstanding historian, numismatist and antiquarian, institutions and organizations in which he worked and with which he collaborated, to determine the impact of his research on the development of domestic historical science. Undoubtedly, the documents of the fund are a unique source for studying the work and scientific achievements of the scientist. Studying the archive of Professor Karyshkovskiy-Ikar P., stored in the university library, provides an opportunity to look into his creative workshop, in fact, in his research laboratory, which will complement the image and depth of the talented person through the prism of his archival heritage. In our opinion, the introduction of the Karyshkovskiy-Ikar P. archive into scientific circulation gives us new ideas not only about him as a universal scientist, but also an extraordinary personality, a sensual poet, an avid collector and custodian of his own works, which he consciously left to us – descendants and followers.

Keywords: P. Y. Karyshkovskiy-Ikar, numismatics, epigraphy, prosopography, personal archive fund, archival record.